

živinčeta zlasti pri prežvekovavcih in 4. po klaji, ktera se živini polaga. Konjem ni toliko soli treba, kolikor goveji živini in ovcam. Brezslastna klaja, na primer izprano seno, slama se navadno solijo. Na konja se računni pri močni obilni klaji z surovim korenstvom dvakrat na teden po 50—70 gramov kuhinjske soli. Mlečnim kravam se polaga na dan po 10—15 gramov na glavo; pitavni govedi 15—20 gramov pri živi teži od 500 kilogramov. Pri pitanji se živini ne sme več soli dajati, nego je neobhodno potrebno in sicer le zaradi tega, da se potrata redivnih snovi, t. j. klaje zabrani. Ravno tako se zdravje ovčjih čred posebno po tako zvanem solnem lizanju bistveno pospešuje in vzdržuje. Ovca pitanca naj dobiva vsak dan po 6—8 gramov, vsaka druga ovca pa po 2—4 gramov. Svinjam se navadno sol posebej ne poklada, ker je že njihova krma večidel soljena, zlasti če se jim pomije k drugi klaji pridajajo. Tam, kjer se svinje z repnimi ostanki iz cukrarnic krmijo, se jim soli čisto nič ne sme privedati, ker so ti ostanki že sami na sebi precej slani. Ko bi se še solili, potratilo bi se preveč krme po nepotrebnem, pa tudi driska živinčetom lahko provzročila. Vodeni črevesa slabeči hrani, kakoršna je navadna repa strušnica, je pa dobro nekoliko soli. Množina soli, kolikor se je mora živinčetom položiti, se le da izvedeti, ako se vse gori omenjene točke dobro preudarijo in v ozir jemljó. Najboljše je polaganje soli tako imenovano lizanje, kakor je to v navadi. S tem, da se živinčetom prepušča toliko soli lizati, kolikor se jim poljubi, se najprej škodljivi učinki soli zabranijo.

Sejmovi na Koroškem 25. oktobra Celovec; 28. okt. Freže, Gutštaju, Kapla, sv. Lenart, sv. Mohor, Sachsenburg.

Dopisi.

Iz Murskega polja. (Graška razstava.)

III. Na laučnem mostu je vihrala zastava kraj zastave. Štirje stebri, ki most držijo, so bili tako okinčani, da je bilo veselo gledati. Graški „tramvaji“ so pa hitro smukali sem in tje čez most in dalje naprej na obe strani mesta. „Tramvaj“, to je voz, podoben vagonu na železnici, samo da je manjši. Vozi se lahko okoli 20 oseb na njem, vprežen je en konj; le redko sta po dva, ker eden prav lahko vleče, samo v višine je težje. Po cesti so nadevane štiri šinje, kakor to vidimo na železnici, s tem razločkom, da so polovico slabejše; po dvema šinjama grejo vozovi na eno stran, po dvema pa na drugo. Najvišjo število sem videl na vozi 32, tedaj je še morebiti jih več ko 32 takih vozov. Da se enok pelje po uro daleč, je od osebe plačati 8 kr. Zdaj je bila cena zvišana na 20 kr. Na Murskem trgu je že gorel plin, da je razsvetljeval trg in ulice. Kraj trga štric milosrčne cerkve je pa gorel plin v znamenji cesarskega dvoglavega orla; luč je bila lepo sestavljena

iz več stotin lučic. Od tod krenemo na svojo prenočišče, kjer še konje oskrbimo, zatem se podamo k počitku. Tretji den, to je 1. septembra smo nekteri se vdeležili sv. službe božje v cerkvi posvečeni sv. Trojici. Cerkev je snažna s postranskima altarjema, na levi strani Marije brezmadežno spočete na pravi pa Kristus na križi. Po dokončanem sv. opravilu se vrnemo na naš prostor, zajetek opravimo, potem se napotimo po bližnji poti k razstavnemu prostoru. Šli smo čez strugin most in čez Muro prek železničnega mosta, kder je dovoljeno peš prehajati. Kakih 10 minut od mosta smo bili pri rastavnem torišči. Že od daleč se je videlo plapotanje različnih plemenov zastav. Veliko ljudstva je mrgolelo pred najlepšim razstavnim prostorom, na katerem je zaznamovan napis: „Industrie-Halle 1880. Pred tem prostorom, ravno pred vhodom v razstavo, je bil postavljen lep štirivoglat oder in na vsaki strani tega še en manjši, bolj na vsaki strani je pa še bil zvišan prostor, na katerem je poslušajoča gospoda sedela. Ravno, ko pridemo, je bil govor končan, ki ga je govoril Karol Ludovik, brat našega svetlega cesarja. Od gospode so nekteri se podali v razstavo, drugi so pa se peljali na tramvajih ali pa v kritih vozeh (kočijah) v mesto. Pred temi prostori so vihrale 4 velike zastave, na katerih je bil avstrijski in štajerski grb. Tudi mi se podamo v mesto, ker nam je bila vstopnina 1 gld. od osebe prevelika. Nekoliko pogledamo od strani razstavino poslopje, potem pa gremo v mesto krez veliki trg, kjer pojdoč pogledamo v mestno farno cerkvo, ki je prav lepa, ž njo se menda nobena v mestu ne more meriti. Hišo božjo zapustivši ogledovali smo še visoke hrame, dokler nas žeja ni spravila v gostilnico, kjer popijemo par glažkov pive, liter po 16 kr., in povzijemo nekoliko kruha, ker so druge jedi čez mero drage. Bilo je pol dvanajstih. Ker smo že zaran sklenoli, da moramo obiskati gradišče, se podamo gori na breg, kamor so nas poti v ovinkih peljale zmirom više in više po gošah in drevoredih, ki so kraj poti nasajeni. Gori smo. Bili smo najprvje pri stolpu, ki je sezidan samo od zemlje in kakih 6 metrov visok, na njem je velika ura, da se lahko iz nižine vidi, koliko je. Od tod se podamo k vodnjaku (študencu), ki je tako globok, da menda sega do Murske nižine in vode. Nad ujim je priredjeno vitlo, a na strani je priprava, kamor se živina pripraga, da v okrog hodeč vodo gori vlačí; edna vedra gre gori, druga doli, vsaka drži okoli 70 litrov. Tu se potnik lahko napije čiste in mrzle vode. Od tod gremo na okoli kraj hiše, v katero je brzovav (telegraf) napeljan. Ta telegraf je le samo iz mesta in v mesto, da čuvaj naznani, ako je kje kaj posebnega. Od tod pojdemo dalje na okoli, od koder smo imeli razgled na večerno, večernojužno in južno stran odprt. Zdaj se podamo na najvišji prostor, kjer je priprava, da se lahko z daljnogledom gleda na vse strani. Tu je lep prostor, po katerem so poti na-

peljani na vse strani. Pogledamo še na severno in juterno stran in vstopimo v zvonik, v katerem visi zvon, ki je bil zlit 1588 iz zaplenjenih turških kanonov. Leta 1724 pa preobrnjen tako, da cambelj ali bat na druga dva kraja vdari, tehta ali vaga 160 centov. Pred nekaterimi tedni mu je bil novi cambelj obešen, stari pa leži zunaj na trati, ki ga nisem mogel od tal vzdigniti. Zvoni se zaran, opoldne in zvečer. Od tod idemo mimo dveh gostilnic, v katerih je ljudstvo jedlo in pilo v prostoru, kjer smo videli 6 kanonov in 13 možnarjev. Zdaj se vrnemo nazaj na kraj brega, kjer še mesto pogledamo, pa tudi cerkve smo prešteli, katerih smo našli 18; krčmar pri našem stanovanju nam je pa pravil, da jih je še več. Pa še kaj druga smo pregledovali, zlasti razstavo in razne tovarne. Na gradišči Gračani jako za red in ohranjenje zidin skrbijo, zato je tudi vse lepo in snažno, tudi čuvaj je gori, on pazi, da kdo kaj ne poškoduje. Umetno je bilo zidanje pred več stotin leti tega grada, kakor še zdaj svedočijo dandanes stene, katerih še se mnogo vidi se ve da porušeni, pa vendar zdaj zavarovanih; prostora zdaj ni dosti, da bi bil za kake shrambe. Tu se človek lahko spomni kitice v narodni pesmi: Vse mine in ide kakor solnce za goro, — Pa močno zidovje več stalo ne bo. Vrnemo se v dolino in čez lančni most na stanovanjšče, kjer ob pol četrti uri obed opravimo in smo za ta den mirovali. Le toliko še pristavim, da je ta dan bil živinski sejem. Govejske živine je se prignalo precej, posebno klavnih volov in pa veliko število močnih in žmetnih (težkih) bikov. Konj je bilo po malo, pa še to ne kaj posebnega. (Dalje prih.)

Od sv. Jurija na Šavnici. (Tukajšnja kat. slov. društvo) je imelo 19. dan kimoveca t. l. svoj občni zbor; najprej poroča g. predsednik o delovanju v preteklem letu, med drugim omenja, kako so naši vrli slovenski poslanci v državnem zboru zraven vsega posmeha in nasprotovanja skupno prošnjo ministertvu izročili, naj se vendar tudi nas Slovencev spominja pri odlokih za šole in uradnije glede sloven. jezika; da je odbor tega društva po izgledu nekterih vrlih srenj spisal prošnjo, ter podal vrlim srenjskim predstojnikom po fari za podpis, kar so vsi z veseljem storili, in jo po tem poslal našemu vrlému poslanecu g. Hermanu. Za tem se je volil novi odbor, voljeni so po večini stari udje v odbor. J. Košar, predsednik, M. Županeč, namestnik, Fr. Geč, denarničar, J. Kupljen, zapisnikar, Bratkovič, namestnik, J. Subač, M. Ritonja, F. Stramič, Val. Košar in J. Hrašovec, odborniki. Po tem stopi g. dr. Lasbaher od sv. Duha na oder, ter razlaga, kako smo v par desetletjih napredovali na duševnem, pa žalibog ne tako na gospodarskem polji, ter kaže narod, kojega bi zamogli pa tudi morali nasledovati, ako nečemo do cela propasti, namreč narod francozki, razloži, da le nedolžen, bogat narod sme upati svojega obstanka in blagostanja, da takega ne more drugi

potlačiti. Slednjč še omeni, kako silno potrebne bi bile nadaljevalne šole za kmetiško mladež ter konča svoj lepi govor, kojega je zbrano občinstvo z veseljem in jako pazljivo poslušalo, z Val. Vodnikovo pesmijo: „Slovenec tvoja zemlja je zdrava“ itd. H koncu g. Lasbaherjevega govora dobi predsednik list od deželnega poslanca g. Kukovca, da mu ni mogoče danes priti k zboru, ter naznani uzrok, kar je predsednik društvu naznanil, koje je izreklo glasno željo, imeti g. poslanca v svoji sredini, ter mu potožiti svojih nevolj in naznani nekotih predlogov. Potem še je g. Franc Sinko učitelj na Primorskem, bivajoč tukaj na šolskih počitnicah pri bratu, govoril nekaj besed o šegah slovenskih Primorcev.

Iz Pilštajna. Veseli čas za Pilštajnsko faro bil je na Roženkrančko nedeljo; uže v sredo na god sv. Mihaela je nam streljanje iz možnarjev in veselo zvonjenje naznanilo god našega farnega patrona, in 700 letnico obstanka naše farne cerkve; še večje veselje obhajali smo pa na Roženkrančko nedeljo, ker smo imeli slovesno kronanje Matere božje sv. Škapulirja; bilo je pri toti slovesnosti 12 duhovnikov pričujočih in čez 200 belo oblečenih devic, katere so častljivo spremljale v procesiji preblaženo devico Marijo. Sprevod vodili so prečastiti g. dekan Kozjanski; ljudij je bilo toliko pri toti slovesnosti pričujočih, da najstarejši ljudje ne pomnijo. Veliko hvalo izrekajo preč. g. župniku kakor tudi g. kaplanu za obilni trud in kinčanje naše cerkve farani. Bog ju ohrani še mnogo, mnogo let!

Iz Ljutomera. (Poberki za Hammer-Amboss kandidatom.) Nemškutarska garda šteje tukaj malo vojakov, kakor se je videlo pri volitvi „Hammer-Ambossa“, t. j. dr. Šmidrerja v Ormoži. Samo 12 tržanov, stebrov nemštva (?), ktere so v Ormoži 12 nemškutarskih apostolov imenovali, se je v volilni sobi prikazalo. Ker pa je znano, da se nemškutarji radi med seboj grizejo, se jim je kot 13 pridružil — čuda velika — c. kr. sodnik. Da so še jih toliko vkup spravili, je znabiti pomagalo to, ker je c. kr. uradnik, kteremu tukaj „komisar“ pravijo, Girstmajerjevega zeta, ko je v Ljutomer došel, od hiše do hiše spremljal. Veliko rajši bi tega gospoda videli v pisarni, kjer ga gotovo boljše delo čaka, nego vladi nasprotne kandidata spremljati. Za volitev g. Bindleherja pa se je iz Ljutomera udeležilo 30 volilcev. Lepo število, ako pomislimo, da je pot v Ormož daljna in je dela bilo na polji obilno. Žrtvovalo je se za blagor mile Avstrije, žrtvovali so se, ker hočejo in želijo, da bi vendar enkrat bil mir med avstrijskimi narodi. Živeli! Naj stojijo v taki priliki složni za domovino in slovenski narod, zoper Hammer-Amboss. Ako smo vedno složni, ne propademo.

Z vrhov Pohorja. (Letina, našim poslancem.) Ako se sedajni čas v lepem vremenu oziramo po polji, vidimo, kako se poti marljivi

kmet povsod. Tu orjejo za ozimino, tam trgajo koruzo. Vmes prosijo Boga za dolgo lepo vreme, da zamorejo pospraviti vse svoje pridelke. Vse pa opravljajo veselo, ker jim je Bog dal še precej dobro letino. Pšenica je bila sicer po nekterih krajih polna ljulike, a drugače izvrstna. Ozimna rž je bila, kjer je zima nij pobrala, lepa, dobro se je obnesla jarina: rž, oves, najbolj pa ječmen. Krompir je še precej poln, ter še nij preveč gujil, kar mu je sicer navada. Ajda je polna, le nekaj bolj medlega semena. Zelje je pa slabo, ker so ga črvi na jesen jako objedali. Koruza je bolj slaba ko lepa, pa kaj pomaga, ko še zeleno hoče požrešna živad požreti. Ako pa ubogi kmet hoče jo preganjati, je hitro ob puško, drugega strašila se živad tak ne boji — in sploh ako iz hiše stopi proganjat od svojega imetja škodljivcev, je uže imenovan kot lovski tat in če prideta z žandarjem vkup, je kot tak kaznovan. Ali nij to velika krivica?! Postavim nad koruzo hodijo najbolj šoje, viane in lisice, toraj najškodljivejše živali, ktere pokončavati so pa kmetu roke zavezane. Po zimi hodijo nad sadno drevje zajci, ter je hudo obglodajo, pa tudi proti tem je kmet golih rok. Spominjam se, kar pripovedujejo vojaki doma, kako jih namreč oficirji pri vajah zmerjajo, češ, namesto po nedeljah igrati in lenobo pasti, se rajši bi učili streljati. In nij čuda, da se nekteri novinec puške celo boji, ko pride k vojakom. Vse to govori, da je treba lovsko postavo predruščiti in to v korist kmetom, da bi namreč lovsko najemščino čisto odpravili ali pa preuredili tako, da bi kmetje saj na polji smeli nositi orožje.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Svtili cesar odpotovali so na Šlezijško ter prideje v Budimpešto nazaj dne 24. okt. ter bodo takoj sprejeli poklon avstrijsko-ogerskih državnih poslancev (delegacije), ki se posvetujejo o skupnih potrebah vojaštva in zunanjih zadev. Zavzeli se smo, ko smo poizvedeli, da vzajemni vojni minister tirja 7 milijonov goldinarjev več nego laui, za vsem vkup 98 milijonov, med temi $2\frac{1}{2}$ milijona za napravljaje trdnjav. Slovanski Čehove štejejo 5 milijonov duš, a v delegacijah imajo samo 1 zastopnika (dr. Šroma iz Moravskega); nasprotno pa Nemci od 60 zastopnikov imajo njih 50. „Tako so Nemci v Avstriji zatirani“ dostavlja tukaj ljubljanski „Slovenec“. — Nemški liberalci in jihovi judovski pisarji trobijo na ves glas po svetu „nemštvo je v nevarnosti“. Temu nasproti zberejo se nemški konservativci v Linci, pozvani od svojih poslancev, ter bodo v imenu nemških kmetov in rokodelcev, t. j. ogromne večine Nemcev v Avstriji, ugovarjali, da bi se nemško-liberalna in židovska pešica ljudij drznila govoriti v imenu vseh avstrijskih Nemcev. S tem so nemški konservativci res pravo zadeli. Hvala jim! — Na Dunaji so na borzi ljudje zopet stra-

hovitno veliko denarja zgubili, ker je mnogo menših kapitalistov zablodilo v nastavljene mreže velikanskih denarnih mogotcev. — Malo mesto Hallein šteje nekaj čez 3000 duš pa ima liberalni mestni zastop, ki je nesrečnežem 25.000 fl. dolga nakopal. Tako gospodari liberalna gospoda več ali menje povsod. — Ogerski finančni minister je državnemu zboru žalostno novico naznanil, da bodo davkeplačilec l. 1881 samo za državne dolgove morali obrestij plačati 105 milijonov goldinarjev. Toliko dolga naredili so liberalni ogerski poslanci v teku 12 let. — Hrvatski banov namestnik g. Živkovič postal je baron z naslovom „Fruškagorski“. Ogerski mlini so nekaj časa veliko moke prodali na Nemško in Angleško, sedaj so skoro polovico prometa zgubili, ker jim ameriška moka kupčijo jemlje. To je hud udarec za Ogersko. Turški Husni-paša je prišel na Dunaj in tirja, naj mu naša vlada izroči orožje in strelivo, katero so naši vojaki v Bosni in Heregovini zaplenili. Vlada vabi naseljencev v Bosno in obeta precej ugodnih poboljškov in podpore.

Vnanje države. Črnogorci še nimajo Dulcina ali Ulčinja; Turki zvijačno vse zavlečejo in se norec delajo iz evropskih velevlad in jihovih oklopnice; ob enem polagajo 600 torpedov v morje, da nebi moglo tuje brodogve v Dardanele in Carigrad; v Prizrenu so ubili avstrijskemu konzulu uradnika z ženo vred. — Greški kralj bil je nedavno v Rimu ter mu je italijanski kralj obečal pomoči zoper Turka; doma je greško ministerstvo vzelo 60 milijonov v zajem in dela urnih priprav za boj. — Pomenljivo je tudi to, da je rumunski knez Karol komaj prišedši iz potovanja na Nemškem in po Avstriji domov obiskal bolgarskega kneza v Ruščuku ter naznanil željo obiskati tudi srbskega kneza. To kaže na zvezo teh 3 knezov. — Ruski car hoče se zopet oženiti s kneginjo Dolgorukovo ter cesarjeviča proglasiti za sovladarja. V Sibirijo začeli so železnico staviti preko Uralskih gorā iz Jekaterinoslava v Tulenj. — Dne 15. okt. prišel je nemški cesar Viljelm in jegov Bismark in Moltke v Kolin k posvečevanju nove stolne cerkve. Svečanost je bila čisto posvetna, duhovnikov ni bilo videti nebenega, le stolni kanoniki so pri velikih vratih pričakovali cesarja, ga spodobno pozdravili in poprosivši ga, naj jim da izguanega pastirja in nadškofa nazaj, zopet izgignili, ko je bil „Te Deum“ odpevan. — Francozi so ta teden izgnali karmelite in barnabite. Kako slabo pa je, če ljudje vere nimajo, kažejo njihovi generali, ki tajne zaukaze vojaškega ministra in brambovske četeže ničvrednim ženskam izdajajo, katere je potem Bismarku izročujejo. Bismark izvé za vsako stopinjo francoskih ministrov. Italijanov je se mnogo izselilo v južno Ameriko, kder so marljivo začeli viusko trto saditi. — Do sedaj so zlato iz Amerike v Evropo vozili, sedaj hiti zlato za pšenico, moko itd. v Ameriko nazaj. samo meseca augusta in septembra je tje šlo 44